

JAN DE CLERCK

(Oostende 1881 - 1962)

ORANJE MARINE

(1910)

Techniek: Pastel op papier

Afmetingen: 24 x 37 cm

Privéverzameling

ZEEDIJK (helling te Oostende)

(1927)

Techniek: Pastel en houtskool op karton

Afmetingen: 53 x 53 cm

Privéverzameling

Samen met Ensor, Spilliaert en Permeke vormt Jan de Clerck het Oostendse “schilderskwartet” bij uitstek. Evenals Léon Spilliaert is Jan De Clerck in 1881 geboren te Oostende. De vier kunstenaars kenden elkaar, waren op de hoogte van elkaars activiteiten en zochten elkaar soms op. Een vorm van kruisbestuiving kenmerkt hun werk net voor het begin van de Eerste Wereldoorlog.

Rond 1913 experimenteert Léon Spilliaert met “expressionistische” vormen dankzij zijn vriendschap met Constant Permeke. Het werk van Permeke wordt beïnvloed door zijn vriend Gust De Smet en vice versa. Ook Jan De Clerck bleef niet ongevoelig voor de tijdstromingen van zijn tijd. Dankzij zijn studiejaren in Brussel was hij heel goed op de hoogte van wat er bij zijn Belgische en internationale collega's leefde.

Het oeuvre van Jan De Clerck wordt beïnvloed door gangbare artistieke stromingen van zijn tijd zoals het neo-impressionisme of het pointillisme en het divisionisme. Het eerste “pointillistische” werk dat publiek werd tentoongesteld is het schilderij *Baignade à Asnières* van Georges Seurat (1859 - 1891) op het eerste salon van de Artistes Indépendants te Parijs in 1884. De term “neo-impressionisme” werd trouwens voor het eerst gebruikt door de Franse kunstcriticus Félix Fénéon (1861 - 1944).

Het gebruik van aparte kleurstippen is gebaseerd op de kleurtheorieën van de Franse chemicus Eugène Chevreul (1786 - 1889) en de Amerikaanse wetenschapper Ogden Rood (1831 - 1902) waarin het optisch mengen van kleuren wetenschappelijk wordt onderbouwd en uitgelegd.

Door toedoen van de advocaat en kunstcriticus Octave Maus werd hij uitgenodigd op het salon van Les XX in Brussel in 1887, 1889, en 1891.

Zijn landgenoot en collega Paul Signac (1863 - 1935) stelde tentoon op het salon van 1888.

Belgische schilders zoals Willy Finch (1854 - 1930), Oostendenaar en vriend van Ensor, Théo Van Rijsselberghe (1862 - 1926), Georges Lemmen (1865 - 1916) en Henri van de Velde (1863 - 1957) bekeren zich tot het neo-impressionisme. Jan De Clerck experimenteert eveneens met de typische schildertechnieken eigen aan het neo-impressionisme maar weet er enigszins een persoonlijk toets aan te geven. Dit kenmerkt zich in de verticale “streepjestechniek”.

In zijn pastel **Oranje Marine** uit circa 1910 gebruikt hij de stipstechniek eigen aan het postimpressionisme. Bij nader toezien bemerken we dat de “stippen” heel dicht tegen elkaar zijn aangebracht zodat ze - gezien van een zekere afstand - heel vloeiend in elkaar overgaan.

In zijn pastel van een latere datum getiteld **Zeedijk (helling) te Oostende** uit 1927 past De Clerck de technieken van het postimpressionisme toe op een heel persoonlijk wijze. Door het gebruik van zwart (wat volgens de neo-impressionistische theorie niet toegelaten wordt) weet De Clerck aan het werk een sombere dimensie te verschaffen waardoor het eerder aansluit bij het symbolisme.

Het is duidelijk dat Jan De Clerck artistiek verschillende paden heeft bewandeld, nieuwsgierig op zoek naar nieuwe expressiemiddelen. Enerzijds benadert hij de monochromie zoals in de "Witte Marine" uit het begin van de jaren twintig, anderzijds gaat hij bewust een zogenaamde naïeve en volkse stijl hanteren in talrijke vissersscènes. Jan de Clerck is een picturale kameleon die zijn stijl gewillig aanpast aan de tijdsgeest en aan zijn eigen gemoedstoestand. Dit aspect van zijn persoonlijkheid heeft lang in zijn nadeel gespeeld. Het wordt tijd dat het werk van Jan De Clerck grondig wordt bestudeerd zodat de motieven van zijn stijlaanpassingen in een correcte en brede context kunnen worden geplaatst.

Xavier Tricot

ADDENDUM:

De bovenstaande lezing werd door Xavier Tricot gehouden op zaterdag 5 oktober 2013 in Hotel Bero naar aanleiding van de jaarlijkse Herdenking van kunstschilder Jan De Clerck. Deze lezing werd voorafgegaan door een bloemenhulde op het graf van de Meester op het Paster Pypekerkhof.

Xavier Tricot bleef lang stilstaan bij de tentoonstelling 'Bonjour Ostende' die plaatsvond van 15/06 tot en met 15/09/2013 in de Venetiaanse Gaanderijen te Oostende. Een tentoonstelling waarvan Xavier Tricot de curator was en tevens auteur van de catalogus.

De tentoonstelling omvatte zeven werken van Meester Jan De Clerck (1886 - 1962): Oranje Marine (1910) - Scheepswerf Panesi onder de sneeuw (1914) - Scheepswerf Panesi te Oostende (1914) - Dokken van Oostende onder de sneeuw (1918) - Witte Marine (1924) - Zeedijk (helling) (1927) - Groene Marine (1939).

Xavier Tricot rechtvaardigde tijdens zijn lezing zijn keuze en bleef stilstaan bij twee tentoongestelde werken van Jan De Clerck: Zeedijk (helling) (1927) - Oranje Marine (1910). Voor de beschrijving van beide werken verwijzen we naar de catalogus 'Bonjour Ostende': pagina 122 - Oranje Marine. Zeedijk (helling) pagina 177.

Het bestuur: Roland Laridon - Voorzitter
René Maes - Ondervoorzitter
Jean-Pierre Falise - Secretaris-penningmeester
Liliane Vandenbroucke - Vertegenwoordigster Cultuurraad Oostende
Valère Prinzie - Public relations
Emile Smissaert - Notulist

De Vrienden van Jan De Clerck 2013